

УЖИЧКИ ЦЕНТАР ЗА ПРАВА ДЕТЕТА

ВОДИЧ КРОЗ УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

ВОДИЧ КРОЗ УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

Ауторке:
Јелена Жунић-Цицварић
Јелена Стефановић

Приредила:
Јелена Жунић-Цицварић

Издавач:
Ужички центар за права детета

За издавача:
Радован Цицварић

Лектура:
Саша Гламочак

Техничка припрема:
ДИГИТАЛ, Ужице

Штампа:
ГРАФОС, Ужице

Тираж: 2000

Ужице, 2007

ВОДИЧ КРОЗ УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

Ауторке
Јелена Жунић-Цицварић, Јелена Стефановић

Брошура Водич кроз ученички парламент првенствено је намењена ученицима/ама, али и професорима/кама и родитељима. Настала је као део пројекта Ученички парламенти у средњим школама који реализује Ужички центар за права детета, уз подршку Владе Канаде, преко Канадске Агенције за међународни развој.

Брошуром желимо да пружимо неке информације о ученичким парламентима, у нади да ће оне помоћи ученицима и наставницима да рад ученичког парламента учине бољим.

Canadian International
Development Agency

Agence canadienne de
développement international

Пројекат финансира Канадска Влада, преко Канадске Агенције за међународну сарадњу

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА И УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТИ

Конвенција о правима детета - опште информације

Рад и функционисање ученичког парламента темељи се на Конвенцији о правима детета.

Конвенција о правима детета најзначајнији је документ који се бави правима деце. Ова Конвенција, први пут у историји, издваја децу као посебну категорију којој су загарантована одређена права. Конвенцију о правима детета усвојена је на Генералној скупштини Уједињених нација 1989. године.

Скоро све земље света обавезале су се, прихватајући међународну одговорност, да примењују права која су овим документом загарантована. СФРЈ је Конвенцију о правима детета ратификовала 1990, а Србија је преузела обавезе из свих ратификованих међународних уговора да предузме све потребне законодавне, административне и остале мере за остваривање права признатих Конвенцијом, као и обавезу да са одредбама Конвенције упозна и одрасле и децу.

Иако не постоји право које је важније од других, четири права из Конвенције о правима детета подигнута су на виши ниво, јер без њиховог остваривања не може да се оствари ни једно друго право из овог документа. Реч је о томе да у одређеним ситуацијама поједино право може бити веома важно. Због тога се ова права називају принципи:

- **право на живот, опстанак и развој** (члан 6): свако дете има неотуђиво право на живот, а држава има обавезу да обезбеди његов опстанак и развој;
- **право на недискриминацију** (члан 2): сва права примењују се на сву децу без дискриминације (без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вероисповест, политичко или друго уверење, национално, етничко, или социјално порекло, имовинско стање, онеспособљеност, рођење или други статус детета, његовог родитеља или законског старатеља);
- **право на најбољи интерес детета** (члан 3): сви поступци који се тичу детета предузимају се у складу са његовим најбољим интересом;
- **право на партиципацију** (члан 12): дете има право на слободно изражавање сопственог мишљења и право да се његово мишљење узме у обзир у свим стварима и поступцима који га се тичу.

За остваривање права детета одговорна је држава, институције, али и професионалци/ке који/е раде са децом, родитељи и сама деца.

Права нису нешто што одрасли дају деци, што деца треба да заслуже, већих деца стичу самим рођењем и то им нико не може одузети, чак ни у ситуацији када не постоји акт признања неког права, односно када се неко право детету крши.

Није довољно само знати која су дечија права, већ је потребно знати како да их остваримо. Дobar начин да разумемо и остваримо наша и туђа права јесте стицање практичног искуства у школи и ученичком парламенту.

Недискриминација

Суштина овог принципа је да се сва права примењују на свако дете, без изузетка, и да је обавеза државе да деци пружи заштиту од било ког облика дискриминације. Недискриминација се заснива на основном начелу савременог права о једнакости свих људи. Свака држава дужна је да спречава и санкционише дискриминацију да би обезбедила остваривање међународно гарантованих људска права.

Дискриминација је свако разликовање, искључивање, ограничавање или давање првенства које се заснива на неком недозвољеном разлогу и има за циљ или последицу угрожавање или онемогућавање људских права и основних слобода.

Право на недискриминацију формулисано је одредбом члана 2 Конвенције о правима детета и представља један од њена четири принципа.

Конвенцијом се забрањује дискриминација по више основа: према раси, боји, полу, језику, религији, политичким или другим уверењима, националном, етничком или социјалном пореклу, имовинском стању, онеспособљености, рођењу или другом статусу детета, његових родитеља, законских старатеља или чланова/ица породице.

Пут ка дискриминацији

Стереотипи и предрасуде могу довести до дискриминације.

Стереотипи (генерализације) су уопштене представе о особинама припадника/ца неке групе. Они могу бити позитивни и негативни. На пример, позитиван стереотип је да сви дечаки воле фудбал, а негативан да су

све плавуше глупе. Ако је стереотип позитиван, угрожава право неког/неке припадника/це групе на различитост; а ако је стереотип негативан, угрожава све припаднике/це групе.

Један од разлога формирања стереотипа је што нам је тако - лакше! Улажемо мањи напор него када бисмо стварно покушали да упознамо припаднике/це неке групе. Стереотипи често доводе до **предрасуда - негативних ставова према припадницима/ама неке групе**. Предрасуде су праћене снажним емоцијама, тешко се мењају и могу да утичу на понашање људи. Дискриминација је понашање које проистиче из предрасуда (на пример, уколико неко има предрасуде према припадницима/ама одређене етничке групе, може да одбије да ради са њима).

Да бисмо се борили против стереотипа и предрасуда, треба да разликујемо чињенице од уверења!

Полна дискриминација

Да ли знате?

На престижном тениском турниру у Вимблдону новчана награда у женској и мушкој конкуренцији изједначена је тек 2007. године!

Жене јошувек не могу да кроче на Свету гору, мада, као и мушкарци, издавају новац за обнову Хиландара!

Полицијске и војне академије примале су само мушкарце до недавно!

Банке често приликом омогућавања кредита траже да се подигне хипотека на неку непокретну имовину. Жене су у неупоредиво мањем броју власнице имовине тако да често не могу да подигну кредите!

Наставници/е очекују од девојчица да буду тише и мирније на часу од дечака - сматра 70% девојчица и дечака у једном истраживању из 2007. године!

Вредности женских и мушких ликова у читанкама за основну школу Завода за уџбенике и наставна средства из Београда веома се разликују. Највећа вредност за женске ликове су деца и породица, а за мушке патриотизам!

У нашој земљи 90% мушкараца у породици никад не спрема храну, не пегла и не пере веш(према једном истраживању из 2006. године).

Већ је речено да је дискриминација свако разликовање, искључивање, ограничавање или давање првенства које се заснива на неком недозвољеном разлогу и има за циљ или последицу угрожавање или онемогућавање људских права и основних слобода.

Дискриминација може бити заснована на различитим недозвољеним разлозима, као што су припадност одређеној раси (расизам), конфесији (конфесизам), старосној доби (ејџизам), етничкој групи (етницизам) или нацији (национализам), употреба одређеног језика (лингвизизам), или постојање неког телесног недостатка (ејблизам).

Ако се дискриминација заснива на припадности одређеном полу, ако су неке ускраћена одређена права и слободе само зато што је жена или мушкарац, реч је о полној дискриминацији или сексизму. Иако највиши правни акти, у првом реду национални устав и закони, гарантују заштиту људских права - сви смо сведоци/киње постојања полне дискриминације.

Дискриминација може бити намерна и ненамерна. Намерна дискриминација подразумева свесно угрожавање нечијих права, а ненамерна се дешава случајно, односно, не постоји жеља да се неко угрози. На пример, намерна дискриминација видљива је када поједине компаније захтевају од жена да се, приликом запошљавања, обавезу да неће рађати децу у наредних неколико година. Ненамерна дискриминација може се препознати у школи, на пример када наставници/е више подстичу девојчице да се баве друштвеним наукама, а дечаке да се баве природним наукама.

Узимајући у обзир ко врши дискриминацију, говоримо о индивидуалној, институционалној и структуралној дискриминацији.

Индивидуална дискриминација је када припадник/ца једне групе дискриминише припадника/цу неке друге групе (на пример, наставници/е очекују да девојчице буду тише и мирније на часу од дечака; у домаћинству јошувек постоји строга подела на мушке и женске послове).

Институционална дискриминација је када институција дискриминише припаднике/це неке групе (различита новчана награда у женској и мушкој конкуренцији на Вимблдону; забрана приступа женама на Свету гору; немогућност школовања жена на полицијским и војним академијама; стереотипно приказивање женских и мушких ликова у читанкама).

Структурална дискриминација је када не постоји намера институције да дискриминише припадника/цу неке групе, али то се ипак дешава (на пример, банке, наравно, никад не забрањују било коме да узме кредит, али често постављају такве услове да жене не могу да користе кредите).

Претходни примери показују да је дискриминација присутна у различитим сферама живота, често као препрека која се не може видети, тзв. стаклени плафон.

Први корак у борби против дискриминације је именовање ових појава (давање правог имена оваквим друштвеним појавама које прецизно описује појаву и не смањује њен значај ни тежину). Други корак је да се о тим појавама отворено говори у друштву, а трећи да се пронађу савезници/е који/е ће помоћи да се положај дискриминисане групе поправи.

Конвенција о укидању свих облика дискриминације према женама (ЦЕДАЊ)

Пошто постојећи механизми за заштиту људских права нису били довољни за заштиту права жена, Уједињене нације су 18. децембра 1979. године донеле Конвенција о укидању свих облика дискриминације према женама (CEDAW). То је један од најважнијих докумената на коме се заснива борба за остварење женских права. Конвенцију је потписало 184 земље, односно 90% чланица Уједињених нација, а међу њима је и наша земља (од 1981. године). Потписивање ове Конвенције значи да је, између осталог, држава дужна да сваке четврте године Комитету Уједињених нација подноси извештај о стању женских права, односно о положају жена у земљи, као и о конкретним мерама које предузима да би се ситуација у којој жене живе поправила.

Дискриминација је често присутна и у језику. Језик је важан показатељ укупних односа у друштву и коректна употреба језика треба да обезбеди видљивост свих и допринесе поштовању људских права.

Сексизам у нашем језику огледа се и у коришћењу различитих ружних назива за жене, као и у коришћењу мушког рода за називе занимања жена. Интересантно је да постоје називи занимања у женском роду за занимања која су друштвено мање цењена и плаћена (домаћица, спремачица, секретарица, чистачица...), а истовремено постоји отпор у друштву да се користе називи занимања у женском роду за добро плаћене и угледне професије (министарка, психолошкиња, директорка, посланица...).

Пошто досадашња језичка пракса подржава дискриминацију, они/е који/е желе да користе коректан језик суочавају се са различитим проблемима, најчешће им се каже да је то ☐ језички неправилно ☐ и да ☐ није у духу нашег језика ☐. Овакви ставови нису оправдани јер не узимају у обзир да је језик динамичан и да треба да прати промене у друштву (на пример, пре сто година

жене се нису бавиле појединим занимањима, па зато и нису постојали одговарајући називи за та занимања у женском роду).

О чему ученички парламенти треба да воде рачуна како би избегли полну дискриминацију

* Приликом планирања, парламент треба да процени како ће одређене акције утицати на девојке, а како на младиће и да обезбеди активности које унапређују положај и једних и других.

* Чланице и чланови парламента треба да користе несексистички језик, који ће учинити видљивим оба пола.

* Девојке и младићи у руководству парламента треба да буду пропорционално заступљени у односу на укупан број ученика/ца у школи.

* Председник/ца и заменика/ца одређених сектора у парламенту треба да буду различитог пола.

Партиципација - учешће - сарадња

Ученички парламент је добар механизам за партиципацију (учествовање) ученика/ца у школском животу.

Распрострањено је мишљење са су деца некомпетентне личности у чије име и за чији рачун одрасли треба да доносе одлуке. Међутим, поставља се питање, **да ли одрасли најбоље заступају интересе деце и да ли уопште уважавају њихово мишљење?** Када је мишљење детета поводом одређеног питања слично мишљењу одрасле особе, тада проблем не постоји. Али, уколико се мишљење детета разликује од мишљења одрасле особе, постаје изузетно значајно да дете буде саслушано и његово мишљење узето у обзир.

Партиципација је процес комуникације чији је циљ учешће у доношењу одлука. Основу партиципације чини изражавање сопственог мишљења и слушање и уважавање мишљења другог. Дете има право да прима и добија информације, предузима активности и изражава своје мишљење; има право да његово мишљење буде уважено и да учествује у доношењу свих одлука у стварима које га се непосредно тичу, односно које су за њега важне, као и могућност удруживања са другима. Као субјекту права, детету је Конвенцијом призната могућност да буде саслушано и консултовано у вези са свим стварима и одлукама које га се непосредно тичу.

Право на партиципацију, члан 12. Конвенције: Дете има право на слободно изражавање свога мишљења и право да се његово мишљење узме у обзир у свим стварима и поступцима који га се непосредно тичу, у зависности од узраста детета.

Одрасли не могу без знања и консултација са децом да доносе одлуке у њихово име, али то не значи да се деци даје потпуна аутономија нити преузимање потпуне контроле над процесом одлучивања, тј. самостално доношење свих одлука.

Активно учествовање деце у животу школе и раду ученичког парламента заснива се на групи **партиципативних права**, која је обухваћена следећим члановима Конвенције:

- **Право на информисање**, члан 17: Деца имају право на приступ информацијама и материјалима из различитих извора. Држава ће подстицати средства јавног информисања да шире информације од користи за дете, предузимати мере заштите од штетних информација и садржаја.
- **Право на удруживање и мирно окупљање**, члан 15: Деца имају слободу удруживања и мирног окупљања са ограничењем заштите јавног здравља, морала и права других.
- **Право на слободу изражавања**, члан 13: Дете има право да слободно изражава своје погледе, да тражи, прима, саопштава, информације и идеје свих врста и на разне начине....
- **Право на приватност**, члан 16: Дете има право на заштиту приватности, дом, породицу, личну преписку, заштита части и угледа, нарушавање физичког и психичког интегритета.
- **Образовање које ће промовисати вредности људских права и демократије**, члан 29: Образовање ће имати за циљ развој дететове личности, талента, менталних и физичких способности до њихових крајњих могућности. Образовање ће припремати дете за активан живот у слободном друштву.
- **Право на слободу мисли, савести и вероисповести**, члан 14: Држава ће поштовати право детета на слободу мисли, савести и вероисповести.

Деца и одрасли су заједно у процесу партиципације. Понекад, деца могу самостално да се удружују и доносе одлуке о проблемима који их се тичу. Међутим, у великом броју случајева, сарадња деце и одраслих неопходна је да би се што успешније донела и спроводила нека одлука. Одрасли нису једини који знају шта је добро за дете, већ кроз процес партиципације уче како да саслушају и уваже мишљење детета. Тако се стварају претпоставке да и деца предузму одговорности у складу са својим степеном зрелости.

Партиципација је применљива и реално остварива у свим аспектима живота; сва деца, без дискриминације, могу да партиципирају у доношењу одлука. Млади су заинтересовани да учествују у породичном и школском животу, као и у животу своје локалне заједнице. Ученички парламент представља добар механизам помоћу кога ученици/е могу да партиципирају у различитим областима.

Лествица партиципације - нивои учешћа деце у активностима

Аутор лествице Роџер Харт

Учествовање:

10 Деца управљају Деца одлучују шта ће се радити, а одрасли се укључују само ако деца затраже помоћ.

9 Деца воде - одрасли помажу Деца воде у одлучивању уз помоћ одраслих.

8 Заједничко одлучивање Одрасли и деца заједно одлучују по принципу једнакости.

7 Консултације Одрасли консултују децу и пажљиво разматрају њихово мишљење, а затим одлучују узимајући у обзир све ставове.

6 Позив Одрасли подстичу дечије идеје, али доносе одлуке потпуно самостално у складу са властитим погледима.
Лажно учествовање:

5 Привид Одрасли одлучују шта ће се радити. Након тога, деци је омогућено да одлучују о неким сасвим небитним стварима.

4 Декорација Одрасли одлучују шта ће се радити, а деца учествују певајући, играјући или статирајући у неким церемонијама, обично са циљем да произведу емоционалну реакцију код одраслих посматрача.

3 Манипулација Одрасли одлучују шта ће се радити, а затим питају децу да ли се слажу (при чему они морају да се сложе).
Неучествовање:

2 Одрасли управљају "уз смешак" Одрасли доносе све одлуке, а деци се говори шта треба да раде уз објашњење разлога.

1 Одрасли управљају Одрасли доносе све одлуке, а деци се не говори ништа осим онога шта треба да ураде.

0 Нула Деца су у потпуности игнорисана у свим одлукама и активностима.

У свакодневном животу није увек могуће обезбедити потпуно равномерно учешће детета у одлучивању и активностима. То зависи од узраста детета, околности у којима се одлука доноси, садржаја/теме одлучивања, интереса/права друге стране. Сваки облик учешћа је на свој начин прихватљив, могућили оправдан у датој ситуацији. Ако дете изнесе своје мишљење, одрасли ово мишљење треба да узме у обзир, али то не значи да ће дете у свакој прилици одлучивати. Ако одрасли поступају супротно од дечијег очекивања, морају да пружају јасну повратну информацију због чега је другачије одлучено.

Неповољни чиниоци за партиципацију:

- **традиционални обрасци поступања према деци** (поштује се послушност и пасивност (добро дете је оно које је послушно); затим, распрострањено је мишљење да деца/млади нису довољно компетентни/зрели да учествују у доношењу одлука и предузимању акција),
- **општа друштвена клима** (не тражи се и не подстиче стварна партиципација младих, а ни одраслих),
- **општа доктрина** (у нашем образовању од ученика се не очекује стварно активно учешће),
- **заблуде везане за партиципацију** (партиципација деце негативно ће се одразити на стабилност породице и ауторитет одраслих; деца/млади морају прво да науче да прихватају одговорност за своје поступке, па тек онда да добију могућност да партиципирају; млади нису заинтересовани за остваривање својих партиципативних права, свесни су да још нису довољно спремни за партиципацију - зашто им се онда та права намећу и сл.).

Партиципација кроз ученички парламент је процес - треба га покренути и неговати.

Без партиципације ученика/ца, ученички парламент не постоји, он је само декорација за манипулацију.

Позитивни ефекти партиципације

Дете које зна да изрази своје мишљење и потребе и развије вештине сарадње имаће већи степен самопоуздања и биће спремније да учествује у доношењу одлука и преузме одговорност за њих. Оно ће бити спремно да, поштујући демократске принципе, уважи свако људско биће. Оснажена деца пружиће могућност одраслима да и сами буду ефикаснији и одговорнији и да доносе одлуке које одговарају дечијим потребама. На овај начин они деле одговорност са децом и сигурнији су у исправност одлуке. Деца која су на овај начин проживела и усвојила партиципативни модел основа су демократизације друштва.

Свест о својим правима и одговорност према другим појединцима, способност одбране својих права пред другима и способност одбране права других од себе самих ефикасно се може учити само партиципацијом у заједничким активностима.

УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТИ

Ученички парламент ученицима/ама омогућава демократски начин удруживања ради заступања интереса свих ученика/ца у школи, као и њихово учешће у доношењу одлука које их се непосредно тичу.

Први Ученички парламент у Србији започео је са радом у Ужицу у Ужичкој гимназији!

Како и када је све почело?

На почетку, 9. јуна 2001. био је Гимназиленд □ целодневна манифестација коју су осмислили/е ученици/е, уз велику подршку директорке Драгане Ђурић. Организоване су различите активности у дворишту школе: јавна дебата, весело такмичење професора/ки и ученика/ца □ игре без граница, концерт гимназијског бенда, сликање мурала на зиду физкултурне сале, финална кошаркашка утакмица.

У неформалном разговору појавила се идеја да мале групе које су организовале активности треба објединити и онда припремити следеће акције, водити Гимназиленд као "државу".

Од почетка септембра "радна група" младих, који су имали значајна знања и искуства у омладинском активизму, планирају структуру своје организације,

дају јој име парламент (Ако смо ми "држава" звана Гимназиленд, а ученици/е Гимназоиди, онда ће организација која води ту државу да се зове парламент и организује живот у школи пратећи наше потребе!). Убрзо пишу статут, бирају грб, скупљају идеје по одељењима... Свако одељење има по два парламентарца/ке, парламент има председника/цу из четвртог разреда и потпредседнике/це из прва три разреда. Да би се сличне акције груписале, формирају се "министарства" са посебним називима: Министарство спољних послова - за све сусрете, излете, контакте са другим установама, организацијама; Министарство унутрашњих послова - за контакте са професорима/кама; Министарство финансија - да обезбеди донације; Министарство културе; Министарство спорта; Министарство за информисање - да јавност информише о догађањима у школи и др. Из сваког тог министарства по један представник/ца - министар/ка улази у састав Владе. Бира се и председник/ца владе који/а усклађује акције.

Прве активности и акције првог ученичког парламента у Србији

То су били ентузијастички, оперативци који су радили на припреми и спровођењу акција (а акција је било мали милион).

Оснивачка скупштина 13. октобра у оквиру прославе Дана школе одржана је свечана оснивачка скупштина, којој су присуствовали гости и гошће. Наравно, парламент је већ радио, јер је чланство изабрано у септембру. Између осталог, Дан школе осмислили су и реализовали ученици/е из парламента.

Парламент оснива ђачку задругу 16. новембра 2001. основали су Ђачку задругу "Склопка", како би својим радом обезбедили приходе за акције парламента; највише су планиране интелектуалне услуге.

Парламент учествује у пројекту Модерна школа - модерно друштво У оквир овог пројекта, школа добија савремену опрему (рачунари, школски разглас са малом радио-станицом, видео-камера, дигитални фотоапарат, десет шатора...), а спроводи се и низ едукативних програма за заинтересоване ученике/це (савремене технологије, новинарске обуке, драмске радионице, уметничке радионице...)

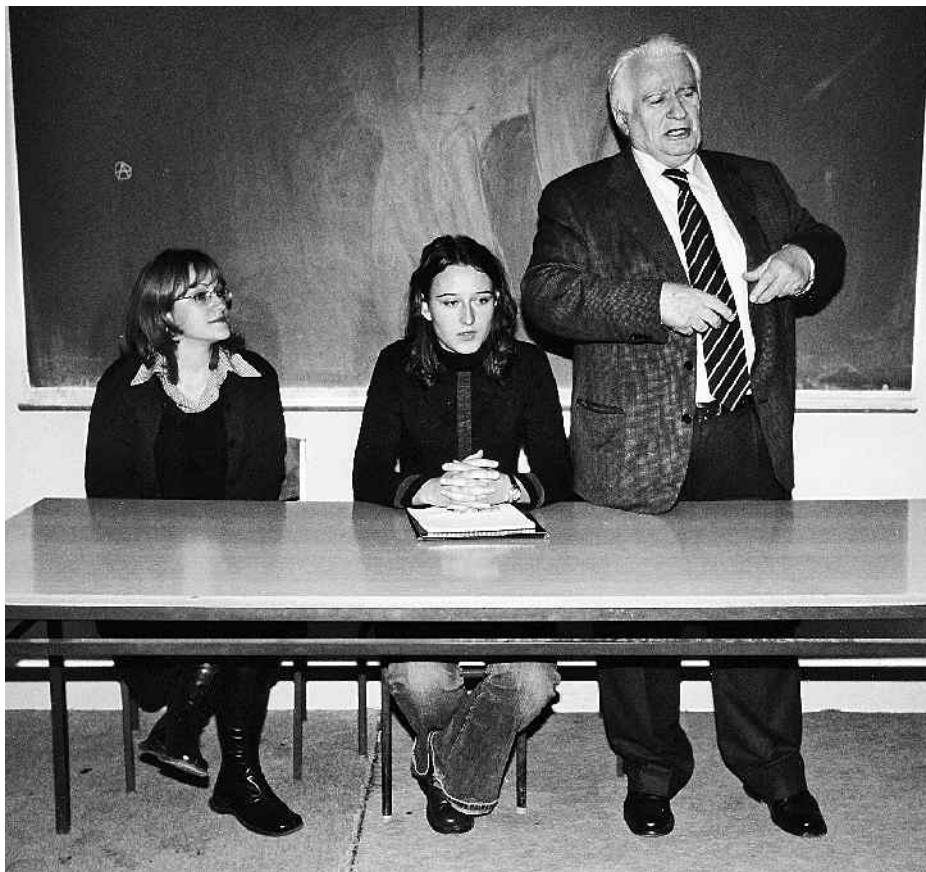
Берза Акција размена свега и свачега између ученика/ца реализована је пред Нову годину.

Филмови једном недељно У свечаној сали Гимназије, средом увече, чланови/ице парламента организују пројекције уметничких филмова који нису на биоскопском репертоару.

Разговори са стручњацима/кињама Четвртком се организују сусрети који помажу у професионалној оријентацији □ позове се неко ко је завршио одређени факултет, на огласној табли се објави ко ће то бити, па сви/е који планирају да упишу тај факултет дођу и могу да разговарају са њим/ом.

Радио емисија Парламент има свој термин на Радио Ужицу, једном недељно по сат времена; воде емисије, програм се реализује уживо, парламентарци/ке све самостално организују, извештавају о раду парламента, доводе госте и гошће...

Недеља заљубљених Организован је низ активности у трајању од три дана; током ових активности, прикупљен је прилог који је уплаћен на жиро □ рачун тешко оболелој ученици.

Укључивање у мреже Делегација парламента учествовала је, почетком марта 2002, на Националној конференцији Европског парламента младих; два представника/це нашег парламента одабрани су да учествују на интернационалним конференцијама у Мађарској и Хрватској.

Обука других парламената Наши парламентарци/ке одржали/е су једнодневни семинар 23. фебруара о вођењу парламента за своје вршњаке/иње из Београда, Новог Пазара, Пожеге и Прокупља. Све сами/е организовали/е, опет!

Концерти у дворишту школе Сваке суботе од маја месеца, ако је време допуштало, млади бендови имали су дневне коцерте, ови концерти допуњени су квалитетном музиком са озвучења.

Финансирање из општинског буџета Од јануара, парламент добија одређену месечну суму на свој подрачун и располаже тим средствима, а на крају месеца подноси извештај.

Сарадња са правом скупштином Драгољуб Мићуновић, тадашњи председник Већа грађана Савезне скупштине СРЈ, посетио је школу 21. септембра; био је у посети привредним организацијама, па је тамо сазнао да постоји парламент у школи, одлучио да посети школу и упозна □ колеге парламентарце □, а потом је, у једном одељењу, одржао час о демократији.

Посета Савезној скупштини Чланови/ице гимназијског парламента организовано су посетили/е Савезну скупштину, на позив Драгољуба Мићуновића, 10. децембра; било је то први пут да у зграду скупштине уђе нека група грађана/ки и обиђе здање; у скупштинској сали одржана је свечана седница гимназијског парламента, а присуствовало и неколико министара/ки Савезне владе.

Друга посета Савезној скупштини Делегација гимназијског парламента је, 28. јануара 2002, примила донацију: два лап топ □ а и десет сати на интернету, у знак подршке што су на руководеће положаје школе и парламента изабране жене.

Посета премијера и министра просвете Премијер Зоран Ђинђић министар просвете и спорта Гаша Кнежевић посетили су школу 23. фебруара 2002, присуствовали свечаној седници гимназијског парламента, разговарали са парламентарцима/кама, а после те седнице отишли заједно до градског Трга на кафу; парламент је добио још два одлична рачунара. То је био почетак кампање за целу Србију.

Посета Белом двору Делегација гимназијског парламента била је у посети Белом двору, на позив престолонаследника Александра Карађорђевића.

Одредбе које ученицима/ама омогућавају оснивање ученичких парламената

А) Конвенција о правима детета

- члан 15 - право на слободу удруживања и мирног окупљања;
- члан 12 - право на слободно изражавање мишљења у свим ситуацијама које га се непосредно тичу;
- члан 13 - слобода изражавања;
- члан 14 - слобода мисли, савести, вероисповести;
- члан 17 - право на информисање.

Б) Закон о основама система образовања и васпитања (чланови 56, 95, 98), Службени гласник Републике Србије:

- Ученички парламент може да се организује у последња два разреда ОШ и у средњој школи.
- Ученички парламент бира се сваке школске године и има свог председника.
- Ученички парламент чине по два изабрана представника сваког одељења школе (у уметничким школама по три из сваког разреда).
- Ученички парламенти школа могу да се удружују у заједницу ученичких парламената.
- Ученички парламент разматра однос и сарадњу ученика и наставника, васпитача и стручног сарадника.
- Ученички парламент обавештава ученике о питањима од посебног значаја за њихово школовање.
- Ученички парламент даје мишљења и предлоге стручним органима, школском одбору, савету родитеља и директору о:
 1. правилима понашања у школи
 2. годишњем програму рада
 3. школском развојном плану
 4. слободним и ваннаставним активностима
 5. учешћу на спортским и другим такмичењима и организацији свих манифестација ученика у школи и ван ње.

Слабости у функционисању ученичког парламента

Ученици/е наводе да је основни проблем у функционисању парламента у њиховим школама то што нису дефинисани:

- начини избора представника/ца за ученички парламент ☐ често изостаје демократски начин избора

- критеријуми за избор ученика/ца у ученички парламент
- процедуре расправе (неадекватан правилник о раду)
- делокрузи активности
- начини комуникације између парламента и школе

Често је изражена декоративна улога ученичког парламента (постоји да би постојао, зато што је модерно имати парламент) и нема праве партиципације - негује се послушнички карактер код ученика.

Зашто парламент не функционише тако добро у школи - мишљења средњошколаца/ки

- **неодговарајуће време одржавања састанака** (Обично је у међусмени, а ми тада имамо седми час, никада не постоји фиксирано време за састанке. Половини не одговара јер су на часовима у то време, а увече после часова ☐ некада нас и спремачица најури јер је касно.);
- **незаинтересованост ученика/ца, наставника/ца, школе** (Ма, не интересује ме глупарење и глупости које тамо причају. У почетку сам била пуна енергије да дам свој допринос раду парламента, али то изгледа као један вашар и боље ми је да седим кући него да се нервирам. Када је професорка сазнала да сам у парламенту прокоментарисала нешто, рекла је како су то глупости које се деци допуштају. Питали смо професорку да нам помогне у организацији трибине, да нас упуте који би гости били адекватни, али је одговорила да има разредно старешинство, пуну норму часова, ангажована је на хиљаду семинара и да она неће да се петља у то - нема времена.);
- **неинформисаност о парламентима и могућностима - добробитима за ученике/це, школу, професоре/ке, родитеље, локалну заједницу** (Чуо сам да парламент постоји у мојој школи, али немам појма шта је то и шта се то ради; шта има да седим и да расправљам о матури четвртака, а ја сам друга година - већ месецима само о матури се прича. Једино што парламент може да ради то је да расправља о екскурзијама. Дођем ја на парламент, а један трећак инсистира да се на дневни ред стави да се избаци професор из школе. Па већина мисли да се парламент тиме може бавити.);
- **неозбиљност представника који ту седе** (Неки који седе немају појма што су ту, неки дођу само да коментаришу и оговарају туђе предлоге и да само критикују сваку одлуку парламента, понашају се као права опозиција, али коме?);

- **неефикасност и неорганизованост** (Имамо три тачке дневног реда, ништа напорне, али не мрднемо се од прве два сата зато што се улудо троши време на ситнице које су тотално небитне; на добацивања и подсмевања предлозима. Заврши се састанак, а на крају само знамо ко је шта причао, али не и шта смо се договорили. Када радимо неку активност, констатујемо шта треба да се уради и то побројимо, али се на крају не зна ко ће то да уради. Онда дође председник и пита што то није урађено. И тако стално. Формирали смо парламент, одржали три састанка и ту је све стало.);
- **нетолеранција и неприхватање различитог мишљења** (Стално се свађамо. Не смешда кажешта мислишда те после појединци не би исмевали и називали разноразним именима. Мислим да многи из истих разлога ћуте, а онда галамције на галаму издејствују своје.);
- **изабрани представници без демократског одлучивања** (То се зна - предложио разредни ко ће у парламент још у првој години и то се не мења - никада то више није била тема током четири године средње. За парламент се самопредложила једна дотична одликашица, а разредна се сложила.);
- **неприхватање парламента од стране професора/ки - "минирање" на сваком кораку, омаловажавање и парламента и активности и ученика који су изабрани као представници** (Када сам због састанка парламента где је било важно моје присуство питао професорку да изађем са часа, не само да ме није пустила већ је љутито извређала и мене и парламент. Професорка је прокоментарисала: Имаш времена да га тражиш парламент, а да учиш за бољу оцену немаш. Јадан вам парламент ако вас представља Дарко. То је моја учioniца, ја је закључавам, а ви нађите неко друго место, па водите разговоре - није ово место за вас. За све што смо урадили, а када нам је била потребна похвала од стране професора, никада је нисмо добили - отприлике они мисле да су то глупости, а ми доколичари.).

Зашто неки наставници/е имају негативан став према парламенту?

Неки/е наставници/е имају скромне или немају никакве информације о ученичким парламентима. Поједини/е не желе о томе више ни да знају, страхујући да ће им бити наметнута обавеза која ће им одузети и оно мало слободног времена које имају. Они/е сматрају да ученици/е у парламенту губе време и тако занемарују редовне школске обавезе. Парламент доживљавају као претњу ауторитету професора/ки (Ја сам одрастао и ја најбоље знам шта је добро за њих).

Велики број ученика/ца и наставника/ца не зна шта су ученички парламенти, шта се кроз њих може урадити и због чега су они значајни. По њиховом мишљењу, слаба информисаност о ученичким парламентима је кључни разлог што парламенти не функционишу тако добро, а остали разлози су последице те неинформисаности.

Постоји значајан број ученичких парламената који данас добро функционише

Многи, данас успешни, парламенти и сами су се на почетку сусретали са наведеним проблемима. Решавали су их или ублажавали организујући различите активности (информисање ученика/ца, професора/ки и родитеља о важности, значају о раду ученичког парламента; доношење критеријума за избор представника/ца одељења за парламент; успостављање правила демократског избора представника/ца за парламент; мењање правилника/статута и прилагођавање новонасталим потребама; организовање додатне едукације; успостављање механизма комуникације са школом, локалном заједницом и сл.). Својим радом допринели су побољшању имиџа ученичког парламента и развоју позитивних ставова ученика/ца и професора/ки. Постала је ствар престижа и части бити у парламенту. Чланови/ице парламента, али и ученици/е школе, мотивисани су да дају што већи допринос његовом раду, како би све заинтересоване групе осетиле добробити од његовог постојања и рада. Негативни ставови о парламенту су промењени.

Организација парламента

Постоје различити модели на које парламент може да се организује, а избор модела зависи од потреба које представници/е имају. Подела функција у оквиру парламента врши се ради бољег функционисања. Поједини парламенти успешни су ако имају само председника/цу и представнике/це одељења, други су успешнији ако организују различите оперативне групе или министарства, које ће се бавити специфичним питањима или проблемима (на пример, ваннаставним активностима, контактима са другим школама и институцијама, организовањем слободног времена и сл.). Подела задужења у оквиру парламента омогућава лакшу реализацију појединих активности и задатака.

Постоји више модела ученичких парламената. У неким од њих, парламент се састоји од:

- премијера/ке и министара/ки (образовања, спорта, финансија, културе, информисања...);
- председника/це, потпредседника/ца, представника/ца одељења;
- председника/ца, потпредседника/ца, записничара/ке, благајника/це и радних група (за организовање ваншколских активности; за писање и подношење пројеката или тражење средстава; за испитивање потреба ученика/ца ради планирања активности; за комуникацију са ученичким парламентима других школа; за комуникацију са локалном заједницом; за информисање о активностима парламента; за изношење мишљења пред школским органима, саветом родитеља и сл.).

Изабрани представници/е заступају вољу свих ученика/ца, доносе одлуке које се тичу школе у целини и дужни су да обавештавају све ученике о донетим одлукама.

Уколико нису задовољни њиховим радом, ученици/е могу да опозову своје представнике/це у парламенту

Процес доношења одлука базиран је на конструктивном дијалогу.

Парламент треба да има правилник о раду.

Ученички парламенти засновани су на принципу равноправности и поштовања различитости. Сваки ученик има право, али и обавезу, да изнесе своје мишљење. Сви/е ученици/е су једнаки.

Зашто је важан ученички парламент?

- Добрим радом и функционисањем ученичког парламента побољшава се општа атмосфера, веће је задовољство радом и животом у школи!
- **Ученички парламент гарантује основне слободе ученика/ца, кроз остваривање права на слободу говора, удруживања, изражавања сопственог мишљења...** (он је средство за остваривање партиципације ученика/ца у животу школе и омогућава утицај на битне одлуке).
- **Доприноси побољшању квалитета живота у школи** (шири се лепеза садржаја у школи који су у складу са потребама и интересовањима ученика; развија се квалитетнији однос, сарадња и комуникација између ученика/ца, професора/ки и органа школе).
- **Омогућава се свестрани развој ученика/ца - стицање нових знања и вештина битних за развој демократске културе** (сарадња и тимски рад, демократске вредности, прихватање различитости и недискриминаторно понашање, одлучивање, уважавање туђег мишљења, аргументована расправа, преговарање, заступање интереса ученика/ца...).

Поред тога, **наставници/це** се боље упознају са жељама и потребама ученика/ца, троше мање времена на увођење реда и дисциплине у свакодневном раду. Имају осећај олакшања због смањивања одговорности у доношењу одлука и ризика да су погрешне и нису у најбољем интересу деце. Наравно, задовољнији су животом и радом у школи.

Родитељи имају много бољу комуникацију са својом децом, која постају одговорнија и свеснија својих могућности. Остварује се боља сарадња између

родитеља, ученика/ца и школе и смањује се број конфликтних ситуација која настају услед незадовољства школским животом. Ученици/е имају прилику да у породици примењују вештина научене у ученичком парламенту (прихватање различитог мишљења, толерантност, могућност аргументованог дискутовања и сл.).

Локална заједница такође има добробит од постојања и доброг функционисања ученичког парламента. Активности и акције које организује ученички парламент чине живот у локалној заједници садржајнијим. Остваривањем сарадње са ученичким парламентима, локална заједница боље упознаје проблеме и потребе деце и младих и може лакше да расподели средства у складу са уоченим потребама.

Парламенти нису нешто што одрасли дају младима, нешто што су ученици/е заслужили/е па их треба наградити, већ представљају основно право младих да се кроз самоорганизовање и удруживање активно укључе у креирање сопственог простора и развоја подстицајне средине.

Предуслови доброг функционисања ученичког парламента

Састанци нашег парламента су ноћна мора. То изгледа тако да прво тражимо просторију где ћемо се окупити, затим пола сата оговарамо оне који нису дошли, а рекли су да ће доћи. Сви причају у глас, а ако и неко нешто озбиљно каже о теми која је на дневном реду, обавезно се јави пар минера, који су ту само да подбадају и исмевају се онима који заиста хоће нешто да раде, са коментарима шта си се то наложила, да одседимо пола сата па палимо кући, не дави више. Често више ученика прича у глас па нико никога не чује и не разме. Не можемо да се договоримо ни око најосновнијих ствари, а камоли да остваримо неку акцију.

Ученици не знају шта се ради у парламенту, мисле да је то место где се само прича и расправља а они су за конкретне активности.

Никад се не зна ко шта ради, а и када се зна увек неко не уради на време, као није знао до када треба.

Нашпредставник је Јелица јер она станује близу школе и неће јој тешко пасти да долази на састанке.

Изабрали смо Ану јер је она најбољи ученик у разреду.

Да би се овакве и сличне ситуације, или мишљења о парламенту избегла, важно је знати:

1. Ученици/е, професори/ке, органи школе, родитељи морају бити информисани о ученичким парламентима - како ради и функционише, о улози, надлежностима, одговорностима представника, добробити и сл.

2. Важно је унапред одредити критеријуме по којима се бирају представници/е за парламент - тиме се избегава бирање по критеријумима који нису битни за доброг парламентарца/ку (нпр. она станује близу школе; ова близина не гарантује да ће особа редовно долазити на састанке парламента).

Добар парламентарцац/ка поседује и развија: комуникацијске и лидерске вештине и вештине изградње консензуса, способност за активну партиципацију, тимски рад и аргуменатовање, знања о документима који дефинишу рад парламента и правима детета.

1. Демократски избор ученика/ца за ученички парламент

Демократска процедура избора подразумева да ученици/е предложе и одаберу своје кандидате/киње. Могу их предлагати јавно, уз аргументацију због чега их предлажу и зашто сматрају (позивајући се на критеријуме) да ће бити најбољи представник/ца. Гласање може бити и тајно.

Коначна одлука о избору представника/ца може бити донета консензусом или гласањем (јавно или тајно).

Проблем избора представника/ца одељења може се јавити код ученика/ца прве године. Током првих дана школске године, од њих се очекује да изаберу представнике/це одељења за парламент, а још увек немају основне информације о ученичком парламенту и не познају се међусобно. Због тога, првој години треба дати више времена за информисање о ученичком парламенту и спровођењу демократске процедуре избора чланова/ица ученичког парламента.

2. Правила рада ученичког парламента јасно су дефинисана

Битно је да се чланови/ице парламента унапред договоре о правилима која ће дефинисати рад (статути или правилници сл). Она се доносе приликом конституисања парламента и са њиховим садржајем треба да се сложи већина чланова/ица парламента. Правилник може да се мења током времена у зависности од ситуације или нових потреба, јер се све не може унапред предвидети. И у том случају потребно је да се већина сагласи са променама. Сваке школске године правилник се ставља на разматрање, јер се тада мењају и чланови/ице парламента, а са правилником треба упознати све ученике/це школе и професоре/ке, директора/ку, школски одбор, савет родитеља.

Не једно правило се не подразумева. Управо правила за која мислимо да се подразумевају, могу бити камен спотицања у раду парламента. Ученици/е предлажу нека правила, како би рад парламента учинили ефикаснијим: поштујемо туђе мишљење и идеје; слушамо онога ко говори; тражимо реч дизањем руке, учествујемо и дајемо доринос решавању проблема, поштујемо договорено време, унапред се информишемо о дневном реду састанка, поштујемо одлуке већине.

Многа правила потребно је додатно конкретизовати. Понекад се правила крше само зато што нису довољно конкретна.

Ученички парламент може да предвиди неке санкције за ученике/це који не поштују договорена правила. Иако су ученици/е упознати са постојећим правилником, појединци/ке га крше. Правилник/статут може да предвиди санкције за оне који га крше.

Пример статута ученичког парламента

ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Ученички парламент основан је као удружење ученика школе ради заступања интереса ученика и учешћа у доношењу одлука.

Програм рада парламента саставни је део Годишњег програма рада школе.

Члан 2.

Циљеви ученичког парламента су:

- активно учешће у образовно - васпитним активностима школе;
- иницирање и реализација сопствених акција у области науке, културе, спорта, хуманитарног рада и других делатности од интереса за ученике школе;
- развијање сарадње са наставничким већем, школским одбором, саветом родитеља, руководством школе и локалном заједницом;
- успостављање и развијање сарадње са ученичким парламентима и другим организацијама младих;
- развијање свести о равнотежи између права и одговорности и остваривање права и интереса ученика;
- подстицање толеранције и демократизације односа у школи.

Члан 3.

Надлежности

Ученички парламент ће се бавити:

- 1) давањем мишљења и предлога стручним органима, школском одбору, савету родитеља и директору о правилима понашања у школи, годишњем програму рада, школском развојном плану, слободним и ваннаставним активностима, учешћу на спортским и другим такмичењима и организацији свих манифестација ученика у школи и ван ње;

- 2) разматрањем односа и сарадње ученика и наставника, васпитача или стручног сарадника;
- 3) обавештавањем ученика о питањима од посебног значаја за њихово школовање.

Члан 4.**Назив, седиште и обележја**

Назив удружења:

Седиште: Ученички парламент може имати своја обележја (амблем, химна, печат, грб, лого и слично).

II НАЧИН ОРГАНИЗОВАЊА ЧЛАНСТВА - Права и дужности члана**Члан 5.**

Ученички парламент чине по два представника сваког одељења.

Члан 6.

Члан ученичког парламента има право да:

1. учествује у остваривању циљева ученичког парламента;
2. равноправно са другим члановима учествује у раду ученичког парламента;
3. бира и буде биран у стална и привремена радна тела ученичког парламента;
4. ученичком парламенту предлаже пројекте, акције, одлуке и друга документа на одлучивање;
5. учествује у реализацији свих активности ученичког парламента;
6. буде благовремено информисан о раду и активностима ученичког парламента.

Члан ученичког парламента је дужан да:

1. активно доприноси остваривању циљева ученичког парламента;
2. учествује у складу са својим интересовањима у активностима ученичког парламента;
3. обавља друге послове које му повери ученички парламент.

III ОРГАНИ УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА**Члан 7.**

Органи ученичког парламента су: скупштина, председништво и тимови за различите делатности.

СКУПШТИНА**Члан 8.**

Скупштина је орган који доноси одлуке ради остваривања циљева који су утврђени статутом, скупштина:

1. доноси план и програм рада ученичког парламента;
2. усваја правила ученичког парламента, као и измене и допуне правила;
3. бира и разрешава председника и потпредседника скупштине;
4. разматра и усваја, најмање једном годишње извештај председништва и тимова за различите делатности;

5. разматра и усваја предлоге чланова скупштине и тимова за различите делатности.

Члан 9.

Скупштину чине по два представника сваког одељења у школи, који се бирају гласањем на одељенским заједницама сваког одељења.

Мандат чланова скупштине је једна школска година и могу се поново бирати на исту функцију.

Мандат чланова скупштине може престати опозивом или оставком, пре рока на који су изабрани.

У случају неактивности или деструктивног утицаја на скупштину члан може бити опозван и искључен из скупштине и бираће се нови представник.

Члан 10.

Скупштина има председника, потпредседника, секретара, благајника.

Председника бирају чланови скупштине гласањем.

Потпредседника бирају чланови скупштине гласањем.

Благајника предлаже председник скупштине.

Члан 11.

Скупштина пуноправно одлучује ако је присутна половина од укупног броја чланова скупштине.

Скупштина одлучује већином гласова присутних.

Члан 12.

Седнице скупштине се заказују друге и четврте недеље у месецу и по потреби на предлог председника, потпредседника, координатора тимова, као и на иницијативу трећине чланова скупштине.

О терминима одржавања седнице чланови парламента се обавештавају преко књиге обавештења ученичког парламента.

ПРЕДСЕДНИШТВО**Члан 13.**

Председништво чине председник, потпредседник ученичког парламента, координатори тимова за различите делатности и благајник.

Тимови за различите делатности

Члан 14.

Тимови за различите делатности су привремена или стална радна тела која се старају о спровођењу циљева ученичког парламента.

Тимови за различите делатности који су стална радна тела:

1. тим за сарадњу са стручним органима школе, школским одбором, саветом родитеља, руководством школе, наставницима и локалном заједницом;
2. тим за културу;
3. тим за спорт;
4. тим за хуманитарне акције;
5. тим за информисање;

6. ...

Одлуку о формирању и гашењу тимова и њиховим надлежностима доноси скупштина у складу са интересовањима ученика школе. Сваки тим има свог координатора, који се бира гласањем у оквиру тима. Сваки тим има свог сарадника из реда наставника.

Члан 15.

Надзорни одбор

У случају потребе, формираће се надзорни одбор, који именује скупштина. Надзорни одбор контролише финансијско пословање ученичког парламента. Надзорни одбор има три члана и саветника из реда наставника.

IV ЈАВНОСТ РАДА И ОБАВЕШТАВАЊЕ

Члан 16.

Рад ученичког парламента је јаван. Председништво се стара о редовном обавештавању чланства и јавности о раду и активностима ученичког парламента, непосредно или путем интерних публикација.

V САРАДЊА

Члан 17.

Ради остваривања својих циљева, ученички парламент успоставља контакте и сарађује са другим стручним, научним, образовним и сличним удружењима и организацијама у земљи.

VI СРЕДСТВА И ФИНАНСИЈЕ

Члан 18.

Средства неопходна за рад и финансирање активности ученичког парламента остварују се: комерцијалним активностима ученика, добровољним прилозима ученика, професора, родитеља и донацијама од стране привредних организација, државних органа, школе и других донатора, конкурсима за реализацију пројеката код домаћих и иностраних организација и реализацијом других активности у складу са законом.

VII НАЧИН МЕЊАЊА СТАТУТА

Члан 19.

Измене и допуне статута су могуће на основу предлога трећине чланова ученичког парламента.

Измене и допуне статута су усвојене када се за њих изјасни већина чланова ученичког парламента.

VIII ПРЕСТАНАК РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

Члан 20.

Ученички парламент престаје са радом одлуком већине чланова ученичког парламента, када престану услови за остваривање циљева парламента, као и у другим случајевима предвиђеним законом.

У случају престанка рада ученичког парламента, имовина ученичког парламента се преноси на школу.

IX ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 21.

Статут ступа на снагу даном усвајања од стране скупштине ученичког парламента.

Председник скупштине

3. Постоји више начина доношења одлука у ученичком парламенту и сви су легитимни у зависности од околности!

- **компромис** (прихватање решења које не задовољава жеље, некада и потребе свих чланова/ица групе);
- **консензус** (доношење решења са којим се слажу сви/е чланови/ице групе, предност је што су одлуке донете на овај начин трајније и више се поштују, али је процес изградње консензуса дуг и немогуће га је увек примењивати);
- **гласање** (најчешћи начин доношења одлука у парламенту, подразумева да је одлуку донела већина, али сви/е треба да је поштују; за изгласавање одређених одлука може се тражити различита већина, на пример за одлуку мора да гласа бар две трећине парламентарки/ца).

Начини доношења одлука и њихово утемељење у правилнику битни су нарочито у оним парламентима где постоји сукоб личног и групног интереса - интерес парламента је један, а ученика/ца други (на пример, од неке одлуке парламента корист имају само појединци/ке, а са том одлуком се не слажу остали/е парламентарци/ке).

Постоје ситуације у којима сви могу и треба да учествују у одлучивању. Када су одлуке битне за целу групу, када има довољно времена да се договара - важно је спровести заједничко одлучивање. Сваки представник парламента аргументовано износи свој став, и након што се сви саслушају (активно слушање, без омаловажавања, вређања или етикетирања туђих ставова), група заједнички одлучује о томе која одлука да се донесе.

Са одлукама које доноси парламент морају бити упознати, поред ученика/ца и органи школе.

4. Изабрани представници треба да буду у сталном контакту са ученицима/ама из свог одељења!

Сви ученици/е школе треба да буду обавештени о раду парламента, о одлукама које се доносе. Такође, треба да имају могућност да преко својих представника/ца утичу на рад парламента. Само на овакав начин може да се омогућити демократско функционисање парламента!

5. Тимски рад је кључ успеха у ученичким парламентима! Квалитет рада зависи од адекватне расподеле посла!

У тимском раду успех не зависи од тога да ли се боље радило у односу на другог, већ колико се добро ради са другим на постизању заједничког циља. Појединац/ка дели успех са свим члановима/ицама своје групе.

За стварање успешног тима, битно је да постоји:

- **заједнички циљ - заједничка визија** (свим члановима/ицама тима циљ је јасан и теже да га остваре);
- **поверење и добри међуљудски односи** (чланови/ице групе међусобно се уважавају и могу да се ослоне једни на друге);
- **јасна расподела улога** (свако ради оно што најбоље зна, зна шта тим од њега очекује и како може водити тим ка успеху);
- **комуникација** (чланови/ице тима треба да буду отворени једни према другима, спремни за размену);
- **уважавање различитости** (за чланове/ице тима важно је да знају да се њихов систем вредности, стил живљења, лична сазнања могу разликовати од вредности, искуства и знања других чланова и да је важно да поштују те разлике);
- **равнотежа између захтева и односа у групи** (важно је остварити равнотежу између рада на задатку и одржавања добрих односа између чланова/ица тима).

6. Састанак ученичког парламента

Састанак припрема председник/ца парламента, а за састанак се припремају сви чланови/ице! Ефикасност састанка у многоме зависи од његове благовремене припреме, одређивања тачака дневног реда и благовременог обавештавања чланова/ица о њима. Обавеза свих је да се припреме за састанак.

Савети за вођење састанка/фокусиране расправе

СИТУАЦИЈА	ШТА ЧИНИТИ	ПРИМЕРИ
1. КАКО ПОЧЕТИ	• осигурати угодну атмосферу, без прекидања • дати контекст одмах на почетку: ово што ћемо радити је важно • прво питање мора бити јасно (добро га је записати) • некад је потребно поставити питање сваком учеснику појединачно	Да почнемо. Стефане, буди љубазан и затвори врата. На претходном састанку парламента одлучили смо да се договоримо око новог начина избора руководства ученичког парламента. То би требало да урадимо што пре, јер се ближи време избора новог председника/це и потпредседника/ца. Шта мислите о досадашњем начину избора?
2. ПАМТИТЕ СВАЧИЈУ ИДЕЈУ	• забележити кратко сваки одговор • замолити некога да води детаљан записник • користити белешке да бисте поновили оно што је важно између појединих питања • користити белешке за писање извештаја	Споменули сте следеће елементе:... (прочитати поново забележено) Шта је најважније за...
3. ОСИГУРАЈТЕ КОНТИНУИТЕТ РАСПРАВЕ	• ако нико не одговори, поновите питање; преформулишите га само у најнужнијем случају • ако се учесници/е удаље од теме, поновите питање • ако се неко стално јавља и дуго говори, тражите конкретне примере; питајте има ли неко други конкретан пример	Да чујемо неког другог, како би се предложени начин избора одразио на функционисање ученичког парламента?

4. ДРЖИТЕ СЕ ТЕМЕ	• кад група почне да се удаљава од теме, поновите укратко оно што је већ речено • упозорите на удаљавање од теме и "неутралишите га" • поновите питање	Ово је врло важно, хајде да се опет вратимо на то – како би се предложени начин избора конкретно одразио на функционисање?
5. НЕКА РАСПРАВА БУДЕ ПРАКТИЧНА	• када уведете неко питање, дајте и ви практичан пример • када је одговор уопштен, тражите да дају пример из сопственог искуства	Ево, на пример, у неким школама кандидати за председника/цу спроводе кампању на почетку школске године, у којој предлажу и представљају свој програм рада. Имате ли ви још неке примере и конкретне идеје?
6. РАЗЈАСНИТЕ НЕСЛАГАЊА	• ово није увек неопходно, понекад су различити ставови корисни у дискусији • ако настане дебата, не приклањати се одмах једној страни, већ питати учеснике/це има ли и другачијих мишљења • ако се неко не слаже, нека образложи сопствени став, а не само да изражава неслагање	Лепо је имати чврст став, али хајде да чујемо што више различитих мишљења. Добро, ти мислиш да они нису праву. Зашто тако мислиш?
7. ЗАКЉУЧИТЕ РАСПРАВУ	• поновите укратко о чему се разговарало • ако сте водили белешке, обезбедите да и група може да их добије • поновите закључак; ако и нема директног закључка, напомените да је понекад циљ само разјашњавање и размена мишљења, без неких других резултата	Данас смо се договорили следеће:... Хвала вам, ово је била врло корисна размена мишљења, на следећем састанку ћемо конкретизовати даље кораке.

Пожељно је да у ученичком парламенту буде именован записничар/ка који/а ће водити записник на сваком састанку, јер ће се на тај начин лакше евидентирати присуство представника/ца, омогућити поузданије информисање, као и одговорност за оно што је на састанку договорено.

Записник садржи информације о месту одржавања састанка, времену, броју присутних представника, дневном реду састанка, донетим одлукама, о представницима/ама одговорним за реализацију активности и року извршења. Записнике потписују записничар/ка и председника/ца парламента.

ЗАБЛУДЕ И ИСТИНЕ О ПАРЛАМЕНТУ

- **Лидери/ке ученичких парламената треба да буду они који планирају да се баве политиком.**
Заблуда. Ученички парламент припрема ученике/це за живот, не представља регрутни центар за будуће политичаре/ке. На жалост, у неким школама, председници/е ученичких парламената бирани су зато што припадају подмлацима политичких партија.
- **Професори/ке много боље разумеју потребе ученика/ца, него они сами зато што су професори/ке старији и искуснији.**
Заблуда. Деца најбоље разумеју своје потребе, најбоље препознају проблеме својих вршњака/иња.
- **Права партиципација деце подразумева да деца потпуно самостално раде и одлучују у ученичком парламенту, без одраслих.**
Заблуда. У процесу партиципације деца и одрасли су заједно. Одрасли не могу избећи своју улогу у процесу партиципације.
- **Незадовољство радом ученичког парламента ученици/е могу исказати опозивом представника/ца.**
Истина. Представници/е парламента заступају интересе ученика/ца, имају обавезу да благовремено обавештавају о донетим одлукама, као и да разговарају са њима о свим питањима која би могла бити изнета пред парламент. Уколико ученици/е који су их делегирани нису задовољни њиховим радом - могу их опозвати. Такође, представници/е имају могућност подношења оставке на своју функцију.
- **Ако парламент већином гласова донесе одлуку за коју није гласао ваш представник/ца - он/она није дужан да је поштује.**
Заблуда. Уколико је одлука донета гласањем, морају је поштовати сви/е, чак и кад њом нису задовољни сви чланови/це групе,

- **Квалитет рада парламента зависи од поделе улога унутар тима.**

Истина. Квалитет рада ученичког парламента, поред осталог, зависи од адекватне расподеле посла унутар тима, с обзиром на конкретни радни задатак.

- **Деца/млади морају прво да науче да прихватају одговорност за своје поступке, па тек онда да добију могућност да остварују своја права у ученичком парламенту.**

Заблуда. Права нису нешто што одрасли дају деци, што деца треба да заслуже, већих деца стичу самим рођењем и то им нико не може одузети. Ученици/е треба да буду упознати и са правима и одговорностима ученика/ца наведеним у Закону о основама система образовања и васпитања РС.

- **Представнике/це парламента не чине само ученици/е са одличним успехом!**

Истина. Не значи да ће само одлични ученици/е бити успешни/е парламентарци/е, нити да ће парламент који чине само одлични ђаци добро функционисати.

- **То је место где се решавају сви проблеми!**

Заблуда. Надлежности ученичког парламента прецизно су дефинисане и јано је чиме парламент може да се бави (Закон о основама система образовања и васпитања РС)

- **Ученички парламент је - ученички и није дужан да о својим одлукама обавештава одрасле у школи.**

Заблуда. Ученички парламент дужан је да о својим одлукама обавештава органе управљања школе (директора/ку, школски одбор, савет родитеља). То је предуслов за развијање партнерских односа и јачање међусобне сарадња. Ученици/е могу да покрену и реализују пројекте у сарадњи са органима школе.

- **Ученички парламент захтева додатна финансијска средства која школа мора обезбедити.**

Заблуда. Активности ученичког парламента једним делом усмерене су на прикупљање материјалних и финансијских средстава за његов рад и функционисање (организовањем продајних изложби, добротворних акција, обраћањем организацијама које су у могућности да финансирају акције и др.).

- **Ученички парламент треба да подстакне активније учешће родитеља школском животу.**

Истина. Родитељи представљају значајан ресурс у раду ученичког парламента; осим тога, њима је у интересу да ученички парламент добро функционише.

- **Ученички парламент може да покрене питања значајна за младе у локалној заједници.**

Истина. Ученички парламент може да покрене питања значајна за младе у локалној заједници. Активности могу бити не само на нивоу школе, већна ширем плану и тиме доприносе да се локална заједница упознаје са проблемима и потребама младих и да живот младих учине квалитетнијим и садржајнијим.

- **У ученичком парламенту треба да се чује глас свих група и подгрупа у школи било да су у питању избеглице, интерно расељена лица, мањинске групе или лица са сметњама у развоју.**

Истина. У ученичком парламенту треба да постоје тзв. мера афирмативне акције којом се обезбеђује ушешће ових мањинских група.

- **Није важно ког пола су особе у руководству ученичког парламента.**

Заблуда. Пошто је ученички парламент демократски изабрано тело које треба да представља интересе свих, важно је да у руководству буду подједнако заступљени/е и девојке и младићи. На тај начин може се обезбедити да се не занемарују неки проблеми и да се парламент бави проблемима и једних и других.

Планирање у ученичком парламенту

Демократске процедуре у избору ученика/ца за парламент, настајање квалитетних правилника о раду, тимски рад и сл. нису сами за себе циљ, већ средства која ће учинити рад парламента ефикаснијим и омогућити жељене промене!

Планирање у ученичком парламенту (одређивање визије, мисије, вредности; акционо планирање; пројектно планирање) треба да буде у складу са Законом о основама система образовања и васпитања.

Планирање укључује:

1. сагледавање садашње ситуације,
2. утврђивање потреба и изазова,
3. предвиђање будућих околности и догађаја,
4. постављање циљева,
5. дефинисање жељених промена,
6. дефинисање активности које ће до њих довести.

Објективно сагледавање ових чињеница омогућује реално планирање. Планирање је тимски рад. Заједничко пролажење кроз процес планирања чланова/ица ученичког парламента или корисника/ца услуга, партнера/ки и сарадника/ца доприноси бољој комуникацији свих којих се планирање тиче, свима отвара могућност виђења властите позиције и доприноса, уједначава очекивања, појачава мотивисаност и тежњу свих ка заједничком циљу.

А) У стратешком планирању важно је да ученички парламент дефинише:

- **визију** (јасну слику будућности ученичког парламента и његове улоге у заједници; на пример, визија Омладинског клуба из Ужица је: Ужице је град у коме живе толерантни, равноправни и активни млади људи);
- **мисију** (језички исказ о томе ко смо ми, чему тежимо и због чега постојимо; мисија треба да нас води из места на коме се налазимо у место где желимо да стигнемо и да одражава наше вредности, уверења, област деловања, приступ; на пример, наша мисија је промоција вредности толеранције, равноправности и активизма младих, активног учешћа деце и младих у доношењу одлука, кроз организовање кампања, семинара, трибина, радионица и других јавних догађаја - мисија Омладинског клуба из Ужица);
- **вредности** (јасне вредности за које се залажемо и у складу са којима се ради и делује; примери вредности: поштовање дечијих и људских права, активно учешће младих, развијање партнерства, поштовање законских одредби).

Активности/акције ученичког парламента усмерене су ка визији и мисији, а одвијају се у складу са постављеним вредностима.

Б) Акционо планирање у ученичким парламентима

Да бисмо успешно планирали и водили акције/пројекте, треба да дефинишемо:

Шта желимо да постигнемо? (циљ)

Како ћемо то урадити? (активност)

Када ћемо то урадити? (време)

Ко је за то задужен? (одговорне особе)

Акционо планирање је сегмент планирања оријентисан ка неком специфичном циљу, који је сегмент једног општег циља.

Пример општег циља: Обезбеђивање квалитетних едукативних и културних садржаја у граду.

Пример специфичног циља: Омогућити деци и младима приступ квалитетним едукативним и културним садржајима који нису доступни у редовним образованим и другим институцијама.

Од почетне ситуације до циља који смо поставили потребно је прећи одређен пут. Тај пут треба унапред испланирати и одредити кораке/активности које воде ка достизању жељеног циља.

Важно је унапред имати информације и одговоре на следећа питања:

1. Како ћемо доћи до циља? Које конкретне активности садржи наша акција? Дефинишемо конкретне акције, поступке, услуге □ све оно што ћемо урадити да бисмо постигли одређен циљ.
2. Који је временски план специфичних активности? Када се оне реализују? На основу овога долазимо до укупног времена трајања акције/пројекта.
3. Које особе су одговорне за одређене кораке/појединачне активности и акције? Свако треба да преузме обавезу која му највише одговара. Треба водити рачуна да се обавезе равномерно расподеле.
4. Који су наши капацитети? Шта нам је још потребно?
5. Које од других заинтересованих група можемо и/или треба да укључимо у рад?
6. Да ли нам је потребна нечија дозвола за остваривање наше акције? Чија? Како ћемо ступити у контакт са њима?
7. Које је наша акција непосредно намењена? Вршњацима/кињама, родитељима, професорима/кама, локалној заједници? Како ћемо их информисати о својој акцији?
8. Да ли ће нам за извођење конкретне акције/пројекта бити потребне неке вештине?
9. Да ли нам је потребан простор за извођење активности? Какав? Како ћемо до њега доћи?
10. Да ли су за реализацију акције/пројекта потребна средства (новац, материјал, опрема, услуге)? Које ћемо се обратити за обезбеђивање средстава?
11. Шта ће бити показатељи успешности акције/пројекта и како ћемо мерити успешност?
12. Како ћемо чувати податке о реализацији акције/активности? Које ћемо податке чувати и скупљати, како ћемо написати извештај?

ВОДИЧ КРОЗ УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

13. Које тешкоће/препреке очекујемо у реализацији нашег плана? Како их можемо спречити?

Поред ових питања, у зависности од конкретне акције, појавиће се и низ других питања на која ваља одговорити унапред.

Пример најједноставније табеле за акционо планирање

Најједноставнија табела за акционо планирање садржи све активности, циљну групу, време реализације активности, носиоце активности и имена особа одговорних за реализацију.

Активности	Коме су намењене	Време	Ко је реализатор активности?	Одговорна особа из тима
Организовање радионица школа стрипа	младима од 1 до 4 године	фебруар–април	академски сликар - Петар Петровић	Тим за културу – Ана Петровић

Поред дефинисање основних активности, потребно је навести сваки корак у оквиру неке активности и прецизно одредити време за њихову реализацију, као у следећем примеру:

Месеци/недеље – конкретне активности	Фебруар	Март	Април	Одговорна особа из тима
контактирати водитеља/ку радионице	X			Милан
одредити место и време реализације радионица	X			Марија
ставити обавештење за ученике/це на огласну таблу		X		...
креирати, штампати и дистрибуирати лифлете о школи стрипа (информисање ученика)	X	X	X	...
формирати групе ученика и направити распоред		X	X	...

ВОДИЧ КРОЗ УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

Месеци/недеље – конкретне активности	Фебруар	Март	Април	Одговорна особа из тима
набавити материјал за рад радионице		X X		...
креирати и доставити медијима информације о активностима (саопштење за јавност)		X	X X X	...
реализација радионица - школа стрипа			X X X X X	...
праћење рада школе стрипа			X X X X X	...
подношење финансијског извештаја				X ...
подношење наративног извештаја				X ...
постављање информација на сајт ученичког парламента		X	X X	...
...				...

Ц) Пројектно планирање - писање предлога пројекта

Ученичком парламенту потребна су средства за рад и реализацију активности и због тога се мора обратити некој установи, организацији и сл. за финансијску подршку. То се чини кроз предлог пројекта.

Уколико донатор нема свој формулар, елементи које пројекат треба да садржи су:

- 1. пропратно писмо** (у кратким цртама објашњавају донатору ко сте и зашто му се обраћате);
- 2. представљање/опис ученичког парламента и школе** (наводите број ученика/ца, професора/ки, значајне активности које сте реализовали, проблеми, сарадња са другим организацијама и сл.);
- 3. опис проблема** (уочени проблем представља се конкретно и аргументовано);
- 4. циљ/еви** (дефинишете шта желите да постигнете);
- 5. активности и временски план** (наводите конкретне активности које ће бити реализоване у оквиру пројекта и њихово временско трајање);

6. учесници/е - циљна група (објашњаваате коме је пројекат намењен, колики ће бити број учесника/ца, зашто су башони ваша циљна група и сл.);

7. место реализације (наводите где ће се активности реализовати, у школи, локалној заједници, региону...);

8. евалуација (објашњаваате начин на који ћете мерити постигнуто и како ћете прикупљати/добити податке ☐ упитницима, анкетама, интервјуима и сл.);

9. пројектни тим (навести ко све учествује и на који начин је одговоран за реализацију пројекта);

10. буџет (изражаваате све трошкове, структура буџета мора бити јасна и прецизна и у складу са наведеним активностима);

11. прилози (наводите све информације које претходно нису наведене, а сматрате да је битно да их донатор има (лифлет о вашем парламенту, активности - акције, пројекти које сте до сада реализовали, препоруке и сл.)

Када вам донатор одобри пројекат и када реализуете све активности, подносите донатору финансијски и наративни извештај. У финансијском извештају прилажете све рачуне, показујући да је новац наменски трошен, а у наративном извештају пишете о томе како је протекла реализација активности, да ли су остварени циљеви и који су резултати пројекта.

Колико сте научили о ученичким парламентима?

(Ако је одговор тачан, заокружите Т, у супротном, заокружите Н)

- Ученички парламент функционише кроз редовне састанке и на основу унапред договорених правила. Н Т
- Ученички парламент јошувек није законски дефинисан. Н Т
- Органи управљања Ужичке гимназије су 2001. предложили ученицима да формирају први парламент у Србији. Н Т
- Није битно да сваки парламент има план и програм рада или правилник о раду. Н Т
- Ради бољег функционисања ученички парламент мора да формира своје органе/радне групе које ће се бавити различитим темама. Т Н
- Парламент може да да мишљење управи и стручним органима школе само у вези се ваннаставним и слободним активностима. Н Т
- Сваки ученик/ца подједнако је одговоран/на за избор својих представника/ца. Н Т
- Представници/е који/е се изаберу у првој години школовања ☐ остају у парламенту до краја четврте године. Н Т
- Председник/ца делегира одговорност, подстиче партиципацију и сарадњу,

креира атмосферу поверења и групне припадности. Н Т

- Само председник/ца дужан/на је да реагује у ситуацијама конфликта. Н Т
- Представници/е парламента доносе одлуке које су првенствено у њиховом интересу. Н Т
- Парламент разматра однос и сарадњу ученика/ца и наставника/ца, васпитача/ица и стручног/е сарадника/це. Н Т
- У реду је ако се сви чланови/це парламента ослонљавају у мушком роду. Н Т
- Ученички парламент не мора да има дефинисану мисију, важно је да има добар план активности. Н Т
- У сваку акцију ученичког парламента мора бити укључено најмање 20% ученика/ца. Н Т

Литература

- Марија Петровић, Невена Вучковић-Шаховић, Ивана Стевановић, Права детета у Србији 2005. године, Центар за права детета, Београд, 2006.
- Марина Благојевић, Родни барометар, друштвени положај и квалитет живота жена и мушкараца, Србија 2006. године, сажетак истраживања, <http://www.awin.org.yu/home.htm>, преузето 31. 08. 2007.
- Мирјана Пешићи др., Партиципација младих под лупом, Југословенски центар за права детета, Београд, 1999.
- Невена Вучковић-Шаховић, Права детета и конвенција о правима детета, Југословенски центар за права детета, Београд, 2001.
- Невена Вучковић-Шаховићи др., Како до шаргарепе, Југословенски центар за права детета, Београд, 1999.
- Невена Вучковић-Шаховић, Права детета и међународно право, Југословенски центар за права детета, Београд, 2000.
- Станислава Видовићи др, Научи ☐ поентирај, ГТЗ, Београд, 2005.
- Тамара Лукшић-Орландићи др, Штампана под лупом, Југословенски центар за права детета, Београд, 2000.
- Весна Дејановићи др., Сада знам ☐ зато могу, Центар за права детета, Београд, 2003.

ВОДИЧ КРОЗ УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ